

C-198/20. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2020. május 11.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Sąd Rejonowy dla Warszawy–Woli w Warszawie (Lengyelország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2020. május 11.

Felperesek:

MN

DN

JN

ZN

Alperes:

X Bank S.A.

Az alapeljárás tárgya

46 412,79 PLN kamatokkal és eljárási költségekkel növelt összegének megfizetése iránti kérelem a szerződés érvénytelenségére vonatkozó részkövetelésként, másodlagosan a felperesek részkövetelésként 46 614,14 PLN megfizetését kérik azon a joggalapon, hogy a fogyasztók tekintetében a tisztességtelen szerződési feltételek nem rendelkeznek kötelező erővel.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogi alapja

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (11), (18) és (22) preambulumbekzdésének, valamint 2. cikke b) pontjának értelmezése az

ezen irányelv által biztosított fogyasztóvédelem hatálya alá tartozó személyek körének meghatározása tekintetében.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések jogalapja az Európai Unióról szóló szerződés 19. cikke (3) bekezdésének b) pontja és az Európai Unió működéséről szóló szerződés 267. cikke.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

1. Az első kérdés, hogy a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o., a továbbiakban: 93/13 irányelv) 2. cikkének b) pontját, 3. cikkének (1) és (2) bekezdését, 4. cikkét, valamint a következő preambulumbekkezdéseit:

– mivel a fogyasztónak egyenértékű védelemben kell részesülnie akár szóban, akár írásban kötötték meg a szerződést, függetlenül attól, hogy az utóbbi esetben a szerződési feltételeket egy vagy több irat tartalmazza;

– mivel a szerződési feltételek tisztességtelen jellegének a rögzített általános ismérvek alapján történő megítélését, különösen a felhasználók közötti szolidaritást figyelembe vevő közszolgáltatási értékesítési és szolgáltatási tevékenységekben ki kell egészíteni a különféle érintett érdekeltségek átfogó kiértékelését biztosító eszközökkel; mivel ez a jóhiszeműség követelményét valósítja meg; mivel a jóhiszeműség megítélésében különös figyelmet fordítanak a szerződő felek alkupozíciójának erősségére, arra, hogy ösztönözték-e valamilyen módon a fogyasztót a feltétel elfogadására, és hogy az árut vagy szolgáltatást a fogyasztó külön megrendelésére bocsátották-e a fogyasztó rendelkezésére; mivel a jóhiszeműséggel kapcsolatosan támasztott elvárást az eladó vagy a szolgáltató kielégíti, ha a másik féllel szemben, akinek törvényes érdekeit szem előtt kell tartania, méltányosan és tisztességesen jár el;

– mivel a szerződéseket egyszerű, érthető nyelven kell megfogalmazni; mivel a fogyasztó számára lehetőséget kell biztosítani, hogy megismerhesse az összes feltételt; és mivel kétség esetén a fogyasztó számára legkedvezőbb értelmezést kell irányadónak elfogadni;

tekintettel a Bíróság 2015. szeptember 3-i Horațiu Ovidiu Costea kontra SC Volksbank România SA ítéletének (C-110/14, ECLI:EU:C:2015:538) 16. és 21. pontjára, valamint Pedro Cruz Villalón főtanácsnok 2015. április 23-i indítványának (ECLI EU:C:2015:271) 20. és 26–33. pontjára,

úgy kell-e értelmezni, hogy a 93/13 irányelv által biztosított fogyasztóvédelem minden fogyasztót megillet?

Vagy pedig, amint azt a Bíróság 2014. április 30-i Kásler Árpád, Káslerné Rábai Hajnalka kontra OTP jelzálogbank Zrt. ítéletének (ECLI, EU:C:2014:282)

74. pontja sugallja, a fogyasztóvédelem csak a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztókat illeti-e meg? Másképpen fogalmazva, a nemzeti bíróság bármely fogyasztó által kötött szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen voltát megállapíthatja, vagy csak az olyan fogyasztó által kötött szerződés rendelkezéseinek tisztességtelen voltát állapíthatja meg, aki szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztónak tekinthető?

2. A második kérdés, abban az esetben, ha az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a fogyasztóvédelem a 93/13 irányelv alapján nem minden fogyasztót, hanem csak a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztót illeti meg: szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztónak tekinthető-e az a fogyasztó, aki a 150 000 PLN összegre szóló, 30 évre kötött, külföldi pénznemben indexált jelzáloghitel-szerződést annak megkötését megelőzően nem olvasta el? Megilletheti-e a 93/13 irányelv szerinti védelem az ilyen fogyasztót?

3. A harmadik kérdés, abban az esetben, ha az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a fogyasztóvédelem a 93/13 irányelv alapján nem minden fogyasztót, hanem csak a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztót illeti meg: szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztónak tekinthető-e az a fogyasztó, aki ugyan elolvasta az 150 000 PLN összegre szóló, 30 évre kötött, külföldi pénznemben indexált jelzáloghitel-szerződés tervezetét, azonban azt teljes mértékben nem értette meg, és ennek ellenére e szerződés tartalmát a szerződéskötést megelőzően nem próbálta megérteni, különösképpen nem fordult a másik szerződő félhez, vagyis a bankhoz, annak érdekében, hogy az fejtsse ki számára a szerződés és egyes rendelkezéseinek tartalmát? Megilletheti-e a 93/13 irányelv szerinti védelem az ilyen fogyasztót?

A hivatkozott közösségi jogi rendelkezések

93/13 irányelv, (11), (18) és (22) preambulumbekzdés, 2., 3. cikk és a 4. cikk (1) bekezdése

A hivatkozott nemzeti rendelkezések

Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (a polgári törvénykönyvről szóló, 1964. április 23-i törvény) (Dz. U., 2007, 459. tétel, későbbi módosításokkal együtt, továbbiakban: KC)

385¹. cikk

1. § A fogyasztói szerződés egyedileg meg nem tárgyalt rendelkezései nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, ha azok a fogyasztó jogait és kötelezettségeit a jóerkölcsbe ütköző és a fogyasztó érdekeit súlyosan sértő módon

állapítják meg (jogellenes szerződési feltételek). Ez nem vonatkozik a felek főszolgáltatásaira – különösen az árra vagy a díjazásra – vonatkozó rendelkezésekre, ha azok egyértelműen vannak megfogalmazva.

2. § Ha az 1. § alapján a szerződés valamely rendelkezése nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, a szerződés többi része továbbra is köti a feleket.

3. § Egyedileg meg nem tárgyaltnak minősülnek azok a szerződéses rendelkezések, amelyek tartalmára a fogyasztó nem volt tényleges befolyással. Ez különösen olyan szerződéses rendelkezésekre vonatkozik, amelyek a másik szerződő fél által a fogyasztónak javasolt szerződésmintából származnak.

4. § Annak bizonyítása, hogy valamely rendelkezést egyedileg megtárgyaltak, az erre hivatkozó felet terheli.

385². cikk

A szerződéses rendelkezések jóerkölcsnek való megfelelését a szerződés megkötésének időpontjában kell vizsgálni, figyelembe véve a szerződés tartalmát, megkötésének körülményeit, valamint a vizsgálat tárgyát képező rendelkezéseket magában foglaló szerződéshez kapcsolódó szerződéseket.

22¹. cikk

Fogyasztó az a természetes személy, aki vállalkozóval üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén kívül eső jogügyletet köt.

65. cikk

1. § Az akaratnyilvánítást a társadalmi együttélési elveknek és a szokásoknak megfelelően kell értelmezni, figyelembe véve azokat a körülményeket, amelyek között azt kifejezték.

2. § A szerződésben azt kell keresni, hogy mi volt a felek közös szándéka, illetve célja, nem pedig a kifejezések szó szerinti értelmét.

A tényállás és az alapeljárás rövid bemutatása

- 1 A fogyasztónak minősülő felperesek az alperes bank jogelődjével 2008. július 21-én CHF valutában denominált (CHF valutához kötött) lakáscélú hitelszerződést kötöttek 150 000 PLN összegben 360 hónapos futamidőre. A CHF-ben nyújtott hitel összegét a banknál a hitel visszafizetésének időpontjában irányadó devizavételi árfolyam alapján kellett meghatározni. A hitel kamatát LIBOR 3M változó kamatláb, valamint 2,32 százalékpontos árrés alapján határozták meg. A törlesztőrészleteket CHF-ben fejezték ki, a törlesztésük a banknál a törlesztés napján irányadó deviza-eladási árfolyam alapján, PLN-ben történt.

- 2 A szerződés megkötésének időpontjában MN felperes pedagógiai tanulmányokat, DN felperes közgazdasági tanulmányokat folytatott, míg JN felperes a polgármesteri hivatal alkalmazásában állt, és mezőgazdasági technikumot végzett. ZN a szerződés megkötésének időpontjában gépkocsivezető volt, alapfokú végzettséggel.
- 3 A hitellel kapcsolatos, a hitelszerződés aláírását megelőző papírmunkával, amelyet telefonon és faxon, vagy postai úton intéztek, MN, nem pedig a közgazdasági végzettséggel rendelkező DN foglalkozott, hiteltanácsadó szolgáltatásának igénybe vételével, akivel a felperesek soha nem találkoztak. Az összes iratot nem a bankba nyújtották be, hanem a tanácsadónak küldték meg. A megfelelő hitelképesség hiánya miatt MN és DN részére a tanácsadó azt javasolta, hogy vonják be a szerződésbe MN szüleit, vagyis JN-t és ZN-t. A tanácsadó csak egyetlen olyan bankot említett (az alperes jogelődjét), amely hitelt nyújthatott nekik 150 000 PLN összegben, és azt is csak külföldi pénznemben indexáltan. A felperesek szándéka a lehető legkedvezőbb feltételek melletti hitelfelvétel volt. Maguk a felperesek nem léptek kapcsolatba a bank alkalmazottaival.
- 4 A szerződést MN saját nevében, valamint DN, JN és ZN nevében közjegyzői meghatalmazás alapján írta alá. MN felperes a dokumentumokat azok aláírása előtt a bankban nem olvasta el. A bank alkalmazottjának felhívására a szerződésben ellenőrizte a hitelfelvevők személyes adatait, valamint a hitelezett ingatlan adatait. MN jelezte, hogy korábban nem kapta meg a szerződés tervezetét, és ennek lehetőségéről senki sem tájékoztatta. Véleménye szerint az iratok terjedelmére tekintettel nem volt idő valamennyi irat elolvasására. A szerződés aláírását követően MN és DN felperesek megkísérelték a szerződést elolvasni, de sajnálatos módon nem értették azt meg, míg JN és ZN felpereseknek a meghatalmazás aláírását követően már nem volt teendőjük a szerződéssel.
- 5 MN felperest nem érdekelte a hitelszerződések átváltási mechanizmusa, és nem tudta, hogy mi eredményezi az árfolyamváltozást. Azért döntött ilyen szerződés mellett, mivel akkoriban ez gyakori hitelforma volt, és a hitelfelvevők körében jó véleménynek örvendett. Csak akkor mutatott érdeklődést az árfolyamváltozás iránt, amikor a hitel törlesztőrészlete jelentősen megnőtt. A felperesek az alperes bank jogelődjével a hitelszerződést módosító megállapodást kötöttek, amelynek eredményeként 2012 decemberétől a hitelt svájci frankban törlesztik.
- 6 2018. szeptember 20-án a MN és DN felperes fizetési és a szerződés megfelelő teljesítésére vonatkozó felszólítást küldtek az alperes banknak, valamint panasszal fordultak hozzá. 2018. szeptember 26-án beszámítási nyilatkozatot tettek.
- 7 Keresetükben a felperesek azt kérik, hogy a hitelszerződésben foglalt feltételek tisztességtelen jellege miatt állapítsák meg a szerződés érvénytelenségét.
- 8 Az alperes a kereset egészének elutasítását és a felperesek költségek viselésére való kötelezését kéri.

Az alapeljárás feleinek alapvető érvei

- 9 A felperesek szerződés érvénytelenségének megállapítására vonatkozó követelése azon alapul, hogy a szerződéskötési szabadság keretében nem módosítható a hitel jogszabályban foglalt konstrukciója. A felperesek álláspontja szerint a jelzáloghitel szerződés rendelkezései teljes szabadságot biztosítanak a bank számára a külföldi pénznem (CHF) átváltási árfolyama, és így a felperesek által visszafizetendő összeg meghatározásában. A bank ezáltal egyoldalúan határozza meg a külföldi pénznemben megállapított hitel összegét, amely a kamatszámítás és a törlesztőrészek összege megállapításának alapját képezi. A felperesek ezt követően fenntartják, hogy a banki hitel valorizációja elfogadhatatlan, és a valorizáció szerződésben történt kialakítása ellentétes a szerződéses valorizáció jellegével.
- 10 Ezt követően a felperesek hivatkoznak a hitelösszeg meghatározásának hiányára, és a pénznem kiválasztására vonatkozó szabályok megsértésére annak feltételezése mellett, hogy a hitel devizaalapú (külföldi pénznemen alapuló) hitel, valamint arra, hogy a bank megtévesztésen alapuló tisztességtelen gyakorlatot folytatott.
- 11 A felperesek azt állítják, hogy a szerződés teljesítésének lehetetlensége az átváltási kikötések tisztességtelen voltából következik, amelyek pedig a szerződésminta egyértelműségének hiányából és az értékállósági kikötés tekintetében egyértelmű tájékoztatás adásának hiányából következnek.
- 12 Ezenkívül az értékállósági kikötés tisztességtelen voltát bizonyítja, hogy a fogyasztó a szolgáltatásai növelésére irányuló szerződéses mechanizmus bevezetésével szemben nem rendelkezik elállási joggal.
- 13 Végezetül a felperesek úgy vélik, hogy a tisztességtelen jelleg abból is következik, hogy a szerződéses elszámolás érdekében a CHF árfolyamot nem objektív módon határozták meg. Az értékállóság fenntartása abban az esetben, ha elfogadott az átváltási feltételek tisztességtelen voltának kizárása, „a hatékony érvényesülés csökkentése” jogellenes esetének minősülne.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid összefoglalása

- 14 A kérdést előterjesztő bíróság nem ért egyet az általános szabályok alapján indexált hitelszerződésnek a szerződéses feltételek tisztességtelen voltán kívüli egyéb okokból levezetett érvénytelenségére vonatkozó érvekkel. A szerződéses feltételek tisztességtelen jellegének vizsgálata során a kérdést előterjesztő bíróságot a Bíróság fent hivatkozott határozataiban megfogalmazott iránymutatások vezérelték. A bíróság arra az esetre, ha megállapítja a szerződéses feltételek tisztességtelen voltát, nem zárja ki a szerződés érvénytelenségének annak alkalmazhatatlansága miatti megállapítását.

- 15 A kérdést előterjesztő bíróság elöljáróban hangsúlyozza a fogyasztó jogainak a 93/13 irányelv tagállamokban történő elfogadását és átültetését követő fokozottabb védelmét, példaként említve a lengyel jogban a k. c. 385¹. és 385². cikkének hivatkozott rendelkezéseit.
- 16 A nemzeti bíróság felhívja a figyelmet a Bíróság – többek között külföldi pénznemben indexált, denomimált vagy igazított – hitelekkel kapcsolatos ügyekre vonatkozó gazdag ítélkezési gyakorlatára, amelynek keretében különösen a következő ítéleteket említi: 2012. június 14-i Banco Español de Crédito SA kontra Joaquín Calderón Camino ítélet (C-618/10, ECLI:EU:C:2012:349); 2012. március 15-i Jana Pereničova és Vladislav Perenič kontra SOS financ spol. s r.o. ítélet (C-453/10, ECLI:EU:C:2012:144); 2013. március 14-i Mohammed Aziz kontra Caixa d’Estalvis de Catalunya, Tarragona és Manresa (Catalunyacaixa) ítélet (C-415/11, ECLI:EU:C:2013:164); 2015. február 26-i Bogdan Matei, Ioana Ofelia Matei kontra S.C. Volksbank România SA ítélet (C-143/13, ECLI:EU:C:2015:127); 2014. április 30-i Kásler Árpád kontra OTP Jelzálogbank Zrt. ítélet (C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282); 2015. január 21-i Unicaja Banco, SA/Hidalgo Rueda és társai és Caixabank SA kontra Manuel María Rueda Ledesma és társai ítélet (C-482/13, EU:C:2015:21); 2015. december 3-i Banif Plus Bank Zrt. kontra Lantos Márton és Lantos Mártonné ítélet (C-312/14, EU:C:2015:794); 2016. december 21-i Francisco Gutiérrez Naranjo kontra Cajasur Banco SAU, Ana María Palacios Martínez kontra Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA), Banco Popular Español, SA kontra Emil Irles López, Teresa Torres Andreu ítélet (C-154/15, C-307/15 és C-308/15, ECLI:2016:980); 2017. szeptember 20-i Ruxandra Paula Andriciuc és társai kontra Banca Românească SA ítélet (C-186/16, ECLI:EU:C:2017:703); 2018. május 31-i Sziber Zsolt kontra ERSTE Bank Hungary Zrt. ítélet (C-483/16, EU:C:2018:367); 2018. szeptember 20-i OTP Bank Nyrt., OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt. kontra Ilyés Teréz, Kiss Emil ítélet (C-51/17, EU:C:2018:750); 2019. március 14-i Dunai Zsuzsanna kontra ERSTE Bank Hungary Zrt. ítélet (C-118/17, EU:C:2019:207); 2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria SA kontra Albert García Salamanca Santos és Bankia SA kontra Alfonso Antonio Lau Mendoza, V. Y. Rodríguez Ramírez ítélet (C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250) és a lengyel előzetes döntéshozatal iránti kérelemen alapuló ügyben hozott 2019. október 3-i Kamil Dziubak, Justyna Dziubak kontra Raiffeisen Bank International AG ítélet (C-260/18, EU:C:2019:819).
- 17 A Bíróság ezen ítélkezési gyakorlata keretében a nemzeti bíróság különös figyelmet fordít a 2014. április 30-i Kásler Árpád, Káslerné Rábai Hajnalka kontra OTP Jelzálogbank Zrt. ítéletre (C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282), az indokolás következő pontjaira hivatkozva:

„74. [...] a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megállapítania, hogy a releváns ténybeli elemek összességére tekintettel, mint a hitelező által a kölcsönszerződés megkötése során közzétett reklám és tájékoztatás, **az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó** nem csak felismerni képes a külföldi pénznem eladási és vételi árfolyama között a pénzpiacon

általánosságban megfigyelt különbség fennállását, hanem képes-e értékelni is a végső soron általa megfizetendő törlesztőrészek kiszámítására alkalmazott eladási árfolyam alkalmazásának rá nézve – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is, és ennél fogva az általa felvett kölcsön teljes költségét.”

- 18 A kérdést előterjesztő bíróság a Bíróság 2015. szeptember 3-i *Horățiu Ovidiu Costea kontra SC Volksbank România SA* ítéletére (C-110/14, ECLI:EU:C:2015:538) is hivatkozik, az indokolás következő pontjait idézve:

„16. E meghatározások értelmében »fogyasztó« minden olyan természetes személy, aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén; »eladó vagy szolgáltató« pedig minden olyan természetes vagy jogi személy, aki vagy amely az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében cselekszik, függetlenül attól, hogy az köz- vagy magánjellegű.

21. A »fogyasztó« 93/13 irányelv 2. cikke b) pontjának értelmében vett fogalma, amint azt a főtanácsnok megállapította indítványának 28–33. pontjában, objektív jellegű, és független azon konkrét ismeretektől, amelyekkel az érintett személy rendelkezhet, vagy azon információktól, amelyekkel e személy ténylegesen rendelkezik.”

- 19 Ezenkívül a kérdést előterjesztő bíróság *Pedro Cruz Villalón* főtanácsnok *Horățiu Ovidiu Costea kontra SC Volksbank România SA* ügyre vonatkozó 2015. április 23-i indítványára (C-110/14, ECLI:EU:C:2015:271) hivatkozik, különösen a következő pontok idézésével:

„20. Az említett rendelkezésből következik mind a fogyasztó, mind az eladó vagy szolgáltató meghatározása szempontjából azon terület jelentősége, amelyen az egyén a tevékenységét végzi. Az irányelv 2. cikkének b) pontja tehát megállapítja, hogy fogyasztónak kell tekinteni »minden olyan természetes személy[t], aki az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén«. Ezzel szemben, a 2. cikk c) pontja szerint eladónak vagy szolgáltatónak minősül »minden olyan természetes vagy jogi személy, aki vagy amely az ezen irányelv hatálya alá tartozó szerződések keretében saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körében cselekszik [...]«.

26. Ily módon úgy tűnik, hogy az irányelv szövege és az ezen jogi eszköz, illetve a 85/577 irányelv értelmezésére irányuló ítélkezési gyakorlat a fogyasztó egyaránt objektív és funkcionális fogalma mellett döntött: egy adott személy tekintetében tehát nem egy lényegi és állandó kategóriáról, hanem ellenkezőleg, egy olyan minőségről van szó, amely egy adott személy által a mindennapjaiban előforduló sok ügylet közül egy jogügylettel vagy egyedi ügylettel kapcsolatban elfoglalt helyzete alapján értékelhető. Ahogyan azt *Mischo* főtanácsnok a *Di Pinto* ügyben [eredeti 15. o.] a fogyasztónak a 85/577 irányelv 2. cikke szerinti

fogalmára való hivatkozással kiemelte, az e rendelkezés hatálya alá tartozó személyeket „nem absztrakt módon kell meghatározni, hanem aszerint, hogy konkrétan mit csinálnak”, ezáltal egy adott személy különböző helyzetekben, egyes esetekben fogyasztói minőséggel rendelkezhet, máskor pedig szakmai minőségben járhat el.

27. A fogyasztónak mint egy adott jogügylet szereplőjének ezen fogalmát, amely egyúttal és esettől függően objektív és funkcionális elemeket is tartalmaz, a Brüsszeli Egyezmény is megerősíti, amellyel kapcsolatban a fogyasztó fogalmát szintén értelmezte a Bíróság, jóllehet, ahogyan azt a továbbiakban kifejttem, az irányelv értelmezésekor árnyalni kell az analógia alkalmazását a két jogszabály eltérő tárgyára tekintettel. A Benincasa ítéletben a Bíróság kimondta, hogy annak meghatározásához, hogy egy személy fogyasztói minőségben jár-e el, »a szerződés céljára és természetére tekintettel a különleges szerződéssel érintett személy helyzetére, nem pedig az érintett személy szubjektív körülményeire kell hivatkozni. [...] Ugyanazt a személyt bizonyos ügyletekkel kapcsolatban fogyasztónak, míg másokkal összefüggésben már gazdasági szereplőnek lehet tekinteni.«

28. Végeredményben egy olyan objektív és funkcionális fogalommal állunk szemben, amelynek érvényesülése egyetlen feltételtől függ: a jogügylet kereteitől, különösen a szakmai tevékenységen kívüli tevékenységekkel összefüggésben. Ugyanis, ahogyan azt a román kormány kiemelte, az irányelv nem állapít meg semmilyen kiegészítő feltételt a fogyasztói minőség meghatározásához. Ezenkívül olyan fogalomról van szó, amelyet a helyzettől függően, azaz egy konkrét jogügylettel kapcsolatban határoznak meg. Következésképpen senkit nem lehet megfosztani általános ismeretei és foglalkozása okán attól a lehetőségtől, hogy a szakmai tevékenységén kívül eső szerződéssel kapcsolatban fogyasztó legyen, hanem erre kizárólag a konkrét jogügylettel kapcsolatos helyzete alapján kerülhet sor.

29. E megállapítást nem cáfolja a Volksbanknak az irányelv szellemén alapuló érvelése, különösen az ezen irányelv különböző preambulumbekzdéseire történő hivatkozásai. Az irányelv rendszertani szemléletére tekintettel kétségtelen, hogy a sebezhetőség és az alárendelt helyzet fogalmai, mind a tárgyalási lehetőségek, mind pedig tájékozottsági szint tekintetében, az irányelv lényegét alkotják, mivel egy olyan helyzetből a kiindulási pont, hogy a fogyasztó elfogadja az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeket, anélkül hogy ezek tartalmát befolyásolni tudná. Mindazonáltal, a sebezhetőség és az alárendelt helyzet gondolata, amelyek általában az uniós szintű fogyasztóvédelem alapját képezik, **[eredeti 16. o.]** a fogyasztó fogalmának jogszabályi meghatározásában nem jelennek meg konkrétan e fogalom pozitív jogi meghatározásának szükséges feltételeiként. Így sem a fogyasztó fogalma, sem pedig az irányelv egyéb rendelkezései egy konkrét helyzetben a fogyasztói minőség fennállását nem kötik az ismeretek és a tájékoztatás hiányához, vagy tényleges alárendelt helyzethez.

30. A fogyasztói minőségnek a fogyasztó tapasztalatával, tanulmányaival, foglalkozásával, illetve intelligenciájával kapcsolatos tényezők alapján történő megvitatásának lehetősége az egyes konkrét esetekben ugyanis ellentétes lenne az irányelv hatékony érvényesülésével. Különösen az ügyvédek (vagy jogi végzettséggel rendelkezők, valamint más szakemberek) védtelenné válnának magánjogi viszonyaik számos aspektusában. Ahogy azt a román kormány kiemeli, még abban az esetben is, ha a szóban forgó személy tudásszintje megegyezne a kölcsönadó ismereteivel, ez nem érinti azt, hogy ugyanolyan tárgyalóképességgel rendelkezik, mint bármely más természetes személy az eladóval vagy a szolgáltatóval szemben.
31. Kétségtelen ugyanakkor, hogy a Bíróság a Šiba ítéletben megállapította, hogy „az ügyvédek olyan magas szintű szakmai jártassággal rendelkeznek, amellyel a fogyasztók nem feltétlenül rendelkeznek”. Mindazonáltal e megállapítások egy olyan helyzetre vonatkoztak, amelyben a szóban forgó ügyvéd „üzleti tevékenysége keretében díjfizetés ellenében nyújt jogi szolgáltatásokat valamely magáncéltól eljáró magánszemély részére”, és ezért az irányelv 2. cikkének c) pontja értelmében szolgáltatónak minősül.
32. A Volksbank által javasolt értelmezés ugyancsak a fogyasztói minőség megtagadásának következményéhez vezetne mindazon személyek tekintetében, akik a szerződéskötéskor jogi vagy más típusú szakmai segítséget kaphattak.
33. Másrészt, a Bíróság az érintett személy ismeretei vagy a konkrét helyzet által gyakorolt hatást elutasította az irányelvtől eltérő területeken, ha nem teljesült az az objektív feltétel, hogy a tevékenység az adott személy szakterületén kívül esik. Ez történt a 85/577 irányelvvel kapcsolatban, amelynek tekintetében a Di Pinto ítélet bizonyítja, hogy ha az adott személy szakmai tevékenységének keretében jár el, a konkrét esetben az ismeretek tényleges hiánya nem vonja kétségbe eladói vagy szolgáltatói minőségét.”
- 20 A Kásler Árpád, Káslerné Rábai Hajnalka ítéletre, különösen annak 74. pontjára tekintettel, az alapügyben felmerült tényleges körülmények figyelembevételével, amely ügyben a hitelszerződést csak a fogyasztók egyike (MN) írta alá annak elolvasása nélkül, a bíróságnak kétségei merültek fel azzal kapcsolatban, hogy megilletheti-e az ilyen fogyasztót (fogyasztókat) a 93/13 irányelv szerinti védelem.
- 21 Mivel a fogyasztók egy része ilyen szerződéseket egyáltalán nem, vagy nagyon ritkán köt, úgy tűnhet, hogy a fogyasztónak az ilyen szerződés megkötésekor a szerződéses rendelkezésekre az átlagosnál nagyobb figyelmet kell fordítania, és érdekeiről az átlagosnál jobban kell gondoskodnia. A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint sem az a fogyasztó, aki a jelen ügyben vizsgálthoz hasonló szerződést annak aláírása előtt nem olvasta el, sem pedig az a fogyasztó, aki ugyan e szerződést elolvasta, de nem értette meg, és ennek ellenére annak megértése érdekében nem tett erőfeszítéseket, nem tekinthető szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztónak.

Következésképpen a bíróságnak kétségei támadtak azzal kapcsolatban, hogy az alapügyben érintettekhez hasonló fogyasztókat megilletheti-e a fogyasztóvédelem, és hogy megállapítható-e az ilyen fogyasztó által kötött szerződésben foglalt feltételek tisztességtelen volta.

- 22 A kérdést előterjesztő bíróság figyelembe vette, hogy egyrészt sem a 93/13 irányelv 2. cikkének b) pontja, sem a k.c. 22¹. cikke a fogyasztó tekintetében a fogyasztó meghatározása során szó szerint nem ír elő semmilyen követelményt, csupán azt jelzi, hogy olyan természetes személyről van szó, aki üzleti tevékenységén kívül eső szerződést köt. Ehhez hasonlóan a Bíróság 2015. szeptember 3-i *Horățiu Ovidiu Costea kontra SC Volksbank România SA* ítéletének (C-110/14, EU:C:2015:538) 21. pontjában kifejti, hogy a fogyasztó fogalma objektív jellegű, és független azon konkrét ismeretektől, amelyekkel az érintett személy rendelkezhet, vagy azon információktól, amelyekkel e személy ténylegesen rendelkezik. Figyelmet kell fordítani *Pedro Cruz Villalón* főtanácsnok *Horățiu Ovidiu Costea kontra SC Volksbank România SA* ügyre vonatkozó indítványának (C-110/14, ECLI:EU:C:2015:271) 74. pontjában kifejtett álláspontjára. Másrészt mind a nemzeti ítélkezési gyakorlat, mind a Bíróság ítélkezési gyakorlata kimondja, hogy nem minden fogyasztóra, hanem az észszerűen tájékozott és körültekintő átlagos fogyasztóra kell hivatkozni. Ezt kifejezetten megemlíti a C-26/13. sz. ügyben hozott határozat (ECLI:EU:C:2014:282) 74. pontja.
- 23 Érdemes megjegyezni, hogy a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló, későbbi, 2005. május 11-i 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (18) preambulumbekzdése kifejezetten kimondja, hogy azt az átlagfogyasztót kell viszonyítási alapul venni, aki megfelelően tájékozott, figyelmes és körültekintő, figyelembe véve a társadalmi, kulturális és nyelvi tényezőket is (azon jellemzőket figyelembe véve, amelyek a fogyasztókat különösen kiszolgáltatottá teszik valamely tisztességtelen piaci gyakorlattal szemben).
- 24 E tekintetben ehhez azt kell hozzáfűzni, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése (az angol és a német nyelvi változatában) előírja, hogy a feltételek tisztességtelen voltának vizsgálata során figyelembe kell venni a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások természetét, valamint a szerződéskötést kísérő valamennyi körülményt. Hasonlóképpen, mind a k.c. 65. cikkének (1) bekezdése, mind 385². cikke előírja a szerződéskötés körülményeinek figyelembevételét.
- 25 A fentiekre tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy nem lehet figyelmen kívül hagyni a következő körülményeket: a szerződés tárgyának jellege, a jelzáloghitel-szerződés értéke és futamideje (150 000 PLN, 30 év), a hitel külföldi pénznemben indexált összege. Lényegesek továbbá az e szerződés megkötését kísérő körülmények is, vagyis az, hogy a fogyasztók a szerződést

annak elolvasása nélkül írták alá, valamint, hogy az ismeretek hiánya ellenére nem fordítottak gondot az aláírt szerződés megértésére.

- 26 E körülmények között a kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei merültek fel azzal kapcsolatban, hogy a fogyasztóvédelem minden fogyasztót megilletheti-e, vagy kizárólag a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztót. Másként fogalmazva, a bíróság tisztességtelennek minősítheti-e az olyan fogyasztó által kötött szerződés rendelkezéseit, aki nem tekinthető szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztónak.
- 27 Egyrészt jogosnak tűnik minden fogyasztó, tehát még a nem teljesen észszerűen viselkedő (a szerződéseket azok aláírása előtt el nem olvasó, vagy azokat nem értő, és egyúttal azok megértése érdekében lépéseket nem tevő) fogyasztó védelme is a szerződésben szereplő esetlegesen tisztességtelen rendelkezésekkel szemben. Az, ha az ilyen fogyasztó is védelemben részesülne, arra ösztönözná a vállalkozókat, hogy tartózkodjanak tisztességtelen feltételek alkalmazásától a szerződésekben. Ez amellet szólna, hogy a fogyasztóvédelmet minden fogyasztó számára kivétel nélkül biztosítani kell.
- 28 Másrészt a fogyasztóvédelem olyan fogyasztó részére történő biztosítása, aki a szerződést annak megkötése előtt nem olvasta el, vagy nem értette meg a megkötött szerződést, és ennek ellenére megkötötte azt, és a szerződés (különösen a jelen ügyben vizsgálthoz hasonló szerződések) megértése érdekében nem tett erőfeszítéseket, olyan helyzetet eredményezhet, amelyben a fogyasztó több év elteltével is hivatkozhat a szerződés feltételeinek tisztességtelen voltára, ha a szerződés nem biztosítja számára a várt előnyöket. A fogyasztó tehát elháríthatná magától azt a kockázatot (a jelen esetben az árfolyamváltozás kockázatát), amelyet a szerződés megkötésével önként vállalt. Ez sértené a jogbiztonság, a szerződések stabilitása, valamint a *pacta sunt servanda* elvét. Ezen felül a 93/13 irányelvet nem azért fogadták el, hogy azt többéves összetett pénzügyi kötelezettségekre alkalmazzák, amit a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések megválaszolása során szintén figyelembe kell venni.
- 29 A nemzeti bíróság megvizsgálta a Bíróság ítélkezési gyakorlatát, de nem talált kifejezett választ az e kérelemben előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre; a bíróság nem talált kellő eligazítást sem, amely a kérdést előterjesztő bíróság számára lehetővé tette volna, hogy maga bírálja el a kérdések tárgyát képező kérdéseket. Ezért is határozott úgy a kérdést előterjesztő bíróság, hogy előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjeszt elő.
- 30 Az első kérdésre adott válasz keretében a kérdést előterjesztő bíróság felhívja a figyelmet a fogyasztóvédelem határainak dilemmájára. Mérlegelni kell a fogyasztóvédelem, valamint a jogbiztonság, a szerződések stabilitása, a *pacta sunt servanda* elvei egymásnak feszülő érdekeit. Abban az esetben, ha a Bíróság arra a következtetésre jutna, hogy védelem nem minden fogyasztónak jár, hanem csak

annak a fogyasztónak, aki szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztónak tekinthető, a kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy álláspontja szerint a második kérdés megválaszolása kapcsán meg kell állapítani, hogy sem az a fogyasztó, aki a jelen ügyben vizsgálthoz hasonló, külföldi pénznemben indexált jelzáloghitel-szerződést annak aláírása előtt nem olvasta el, sem pedig az a fogyasztó, aki ugyan elolvasta e szerződést, de azt nem értette meg, és annak megértése érdekében nem tett erőfeszítéseket, nem tekinthető szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztónak. Következésképpen azt a választ kellene adni, hogy nem illeti meg fogyasztóvédelem azt a fogyasztót, aki a jelen ügyben vizsgálthoz hasonló szerződést elolvasás nélkül írta alá, és az ilyen szerződés feltételeinek tisztességtelen volta nem vizsgálható.

MUNKADOKUMENTUM